

LIETUVIŲ ŽIŪNAS

Detmoldas, 1945. XII. 1.

Nr. 16

LIETUVIŲ TREMTINIŲ BENDRUOMENĖ.

Sunkus gyvenimas be tėvynės. Sunkus pirmiausia materialiai, bet labai sunkus ir materialiai. Ties sunkumai yra taip dideli, kad ne vienas tremtinių mąstoja pasiausisvyros ar vienu ar kitu atžvilgiu palūžta ne tik sau ir savo šeimai, bet ir visuomenei, tautai.

Reikia stiprių priemonių tiems lažiamama sustabdyti arba bent iki minimumo sumažinti. Tokių priemonių suorganizuoti ir praktiškai tremtinių gyvenimą pritaikyti pavieniai asmenys ar maži kolektyvai nepajėgę. Čia reikia suburtų jėgų, planingo darbo ir gerai organizuotų pastangų. Tą gali atlikti tik atbaigta ir paties gyvenimo koriguota visa tremtinių masę apimanti organizacija.

Iki šiol tremtiniai vienas buvo tvarkomi Lietuvių Sąjungos, kitur vietos komitetų, o dar kitur ir Lietuvių Sąjungos ir komitetų. Būta grabaus, darciaus darbo ir nemažai padaryta, bet būta ir trinimosi bei nesutarimų. Pasės metų gyvenimo patyrimai tremtinių gyvenimo valruotojus įtikino, kad tremtinių visuomenės gerovei yra būtina ikisioloneje organizacineje struktūroje padaryti kai kurių pakeitimų ir tuo būdu galutinai atbaigti organizavimo darbą.

Is Lietuvių Sąjungos išauga lietuvių bendruomenė, bendra lietuvių šeima, kurioje bus aptarinėti, sprendžiami ir vykdomi visi lietuvių tremtinių reikalai.

Lietuvių tremtinių bendruomenė organizacinės struktūros atžvilgiu susiskirstys į apylinkes, apygardas ir centrą. Pagrindinę bendruomenės rolę - apylinkė. Jai priklausys visi atskirų stovyklų arba vienoje ar keliuose artimose vietovėse privačiai gyvenantys lietuviai. Kiekviena apylinkė turės keturius savo organus: visuotinį susirinkimą ir jo išrinktą komitetą, kontrolės komisiją ir apylinkės teisną. Apylinkės susirinkime sprendžiama balsu dalyvauti galės visi apylinkėse nuolat gyvenantys pilnamečiai / baigę 18 m./ lietuviai.

Visus tremtinių apylinkės reikalus tvarkys apylinkės komitetas. Jis teiks tremtiniams paramas, atliks konsultacinius patarimus, globos buvusius politinius kalinius, tvarkys apylinkės tremtinių statistiką, organizuos vietos švietimo, auklėjimo ir kitas kultūros įstaigas, organizuos vietos lietuvių tremtinių administracijos įstaigas, rūpins tremtiniams tinkamo darbo, atstovaus tremtinių sąjungininki ir vietos įstaigose, leis vietos reikalais patvarkyti ir vykdys apygardos ir centro organų patvarkymus.

Apylinkės komiteto ir jo įstaigų kasai, ūkiui ir atskaitybei prižiūrėti bei tikrinti bus apylinkės kontrolės komisija.

Apylinkės teisną sudarys paskirtas teisėjas ir du apylinkės susirinkimo išrinkti priesėdos. Apylinkės teisėjas bus skiriamas is pilneteisčių, diplomuotų, teisininkų tarpo. Apylinkės teisėjas spręs visas civilines ir baudžiamąsias tremtinių savitarpi ir tremtinių su atremtiniais bylas, kuriose nepriklausys sąjungininkų organų jurisdikcijai. Apylinkės teisėjas vadovausis nepriklausomos Lietuvos įstatmais, vykciaisiais tremtinių patvarkiais ir vyriausioje tremtinių teisimo praktika.

Visos lietuvių apylinkės jungsis į apygardas. Apygardų ribas

ustatys vyriausiasis tremtinių komitetas. Apygardų organais bus: apygardos susirinkimas, apygardos komitetas ir apygardos kontrolės komisija.

Apygardos susirinkimą sudarys apylinkėse išrinkti įgaliotiniai. Apygardinės apimtys reikalaus tvarkyti ir tikrinti apygardos susirinkimas rinkis apygardos komitetą ir apygardos kontrolės komisiją bei tars kitus jo kompetencijai priklausancius klausimus.

Jungti ir globoti sąjungininkų valdomose Vokietijos srityse esančius lietuvius, teikti jiems paramos, tenkinti jų kultūrinius reikalus, atstovauti jiems centrinėse sąjungininkų valdžiod ir tremtinių globos įstaigose, prižiūrėti ir derinti apylinkų ir apygardų organų veiklą - sudaromas lietuvių tremtinių centras. Centro organai: atstovų suvažiavimas, vyriausioji komisija, vyriausioji kontrolės komisija ir vyriausias teismas.

Tremtinių atstovų suvažiavimas rinkis vyriausiąją tremtinių komitetą, vyriausiąją kontrolės komisiją ir tars kitus jo kompetencijai priklausancius arba kitų centro organų jam pateiktus klausimus. Tremtinių atstovams rinkti sudaromos rinkimų apylinkės. Kiekviena tokia rinkimų apylinkė išrinks vieną atstovą. Vyriausio komiteto paskirta vyriausioji rinkimų komisija. Ji nustatys rinkimų apylinkes ir paskirs apylinkių rinkimų komisijas. Rinkimams pasibaigus atstovų suvažiavimą posėdžio sukviets vyriausiojo komiteto pirmininkas.

Centro vykdomoju organu bus vyriausiasis tremtinių komitetas. Vyriausio komiteto nariu galės būti išrinktas kiekvienas pilnateisis 25 metų baigęs lietuvis tremtinys.

Vyriausiojo tremtinių komiteto ir kitų centr. organų, apygardos ir apylinkių kasai, ūkiui, atskaitomybei ir įstaigoms prižiūrėti ir tikrinti, apygardų ir apylinkių kontrolės komisijos reikalai kontroliuoti ir derinti kontrolės komisija.

Vyriausiasis tremtinių komitetas paskirs vyriausiojo tremtinių teismo pirmininką ir jo pristatytus teisėjus. Vyriausiasis tremtinių teismas vadovausis nepriklausomos Lietuvos įstatymais ir veikiančiais tremtiniams potvarkiais. Vyr. tremtinių teismas be tiesioginių bylų aiškins jam pačiam kilusius ir vyr. tremtinių komiteto jam pateiktus klausimus ir jo aiškinamieji nutarimai bus privalomi visoms lietuvių tremtinių institucijoms.

Tremtinių bendruomenės įstaigoms išlaikyti pagalbai teikti ir kitoms būtinoms išlaidoms dėti visi tremtiniai mokės tautinio solidarumo mokestį. Mokestis bus nedidelis ir visiems pakeliamas, bet privalomas.

Kad bus sudaryta lietuvių tremtinių bendruomenės apylinkių, apygardų ir centro organai jų funkcijas atlieka Lietuvių Sąjungos atitinkamų padalinių valdybos arba stovyklų komitetai.

Gruodžio mėn. antroje pusėje bus paskelbti Lietuvių tremtinių bendruomenės nuostatai. Poto trumpiausiu laiku bus stengiamasi pagal naujuosius nuostatus persitvarkyti ir pagal juos sudaryti atitinkamus organus. Tuo bus baigtas pirmasis lietuvių tremtinių gyvenimo organizacinis etapas. Bendruomenės sąvoka ir jos organizacinė forma apims visus lietuvius tremtinius ir per ją pačių demokratiniu būdu išrinktus organus bus tvarkomas visas tremtinių gyvenimas. Kad si naujai pertvarkoma lietuvių bendruomenė tinkamai funkcijuotų reikalinga ir geros valios ir tinkamai sutelktų pastangų. Mes turim kilnų tikslą ir aukštų siekimų - mes esame lietuviai. Mums yra būtina išlikti sveikiems kūnui ir dvasiai, išgyti socialinio gyvenimo ipročni, kovoti su padriko bei palaido gyvenimo menkystomis ir iprašti visuomenės reikalus statyti aukščiau už savuosius. Tokiais sugebės būti tik tie, kurie supras organizuoto

220

adv. Kerpė, broliai Tunėnai, gimn. direktoriai: Masaitis, Bauba ir Januškevičius, Vilniaus viceburm. mjr. Grigas ir agr. Budrys.

Iš antrosios grupės - žurnalistų ir spaustuvinių /18 žm./ atvežtos balandžio mėn. 1943 m. ir paleistos sausio mėn. 1944 m., mirė inž. Daniūnas /Kagainėj pakeliui į tėvynę/.

Inž. Antanas Šapulas į Stutthofą atvežtas 1943 m. lapkričio m., turėjęs ypatingą režimą /jam uždrausta gauti iš Lietuvos laiškus ir siuntinius/, mirė Pucke /pomr./ jau po išlaisvinimo 1945 m. balandžio mėn. pradžioje. Nuo 1943 m. pradžios ligi 1945 m. pradžios plaukė didesnės bei mažesnės lietuvių grupės iš dirbančių Rytprūsiose arba iš Lietuvos. 1944 m. pradžioje atvežta per 100 žm. Praveniškių, dalis jų paliko čia, kiti išskirstyti po įvairias Stutthofa filijales, siekiančias net Hamburgą.

Viet. Rink. lik. davimo metu, atvežta inž. Mališka, techn. stud. Pajaujis ir Gulbinas /?/ ir abitur. Dada. Šie vyrai kartu su keliais kitų mūsiškių, buvo išsiusti į Dancigo laivų reparavimo dirbtuves. Ten mirė žur. Macejauskas, kiti dabar patekę į Svediją.

Žurn. Daunoras ir Dr. Vokietaitis atgabenti iš Latvijos. Iš Rigos kalėjimo apie tą patį laiką persiusti į Stutthofą latviai: min. Seja, prof. Čakstė ir doc. Bruno Kalniņš. Šie pastarėji priškiriami prie mūsų /46 žm./ grupės. Vėliau prie tos pačios grupės prijungti dar šie latviai: buv. Ulmanio susisiekiimo min. inž. Einbergs, ekonomistai: Aboliņš, Olovs ir Strupė, sportininkas Baumans, Kariškiai: Cirulis, Svikis ir Grinups.

Su Latvijos vietinės armijos daliniais atvežta į Stutthofą ir keletas Latvijos lietuvių. Pagaliau iš Rygos kalėjimo 1944 m. spalio mėn. pervežti ir mūsų Vietinės rinkt. stabo vyrai: Pulkininkai Urbonas, Andrušaitis, Grudzinskas ir lt. Ptašinskas, kurie taip pat prijungti prie mūsų - Ehrenhaeftlingių grupės.

1945 m. sausio mėn. 25 d. Stutthofas pradėtas evakuoti. Mūsų grupė susiskaldė į tris dalis. Pirmojoj išėjo: Bredikis, Butkus, Buragas, Blažys, Čiuberkis, Germantas, Yla, Katinauskas, Kriaučiūnas, Malinauskas, Mačiokas, Meilus, Lipniūnas, Masiulis, Narakas, Kačinskis, Rimašauskas, Pečeliūnas, Mackonis, Sruoga, Stanevičius, Valenta, Žukauskas, Darginavičiai, Puskunigis, Rakūnas, Šernas, ir latviai: Čakstė, Kalniņš, Oboliņš, Olovs, Strupė, Baumans, Svikis, Grinups, ir Cirulis. Nuo šios grupės atsiliko/traukinėlyje, kuris turėjo vežti iki Vyslos nebeįtilpo/: Jurgutis, Noreika, Mackevičius, Andriušaitis, Grudzinskas, Kiškis, Liūdžius, Kantvilas, Valiukevičius, Seja ir Einbergs.

Dr. Antanas Starkus, kurį porą savaitių prieš evakuaciją buvo gretiman Germanlageryje / paskirtas norvegų gyd. ti/, nebespėjo prisijungti nei prie pirmos, nei prie antros grupės.

Pirmoji grupė 12-kos dienų žygyje paliko Žukove šiltine išsirusius pulk: Naraką, latvi Oboliņš ir džiovininką pulk. Blažį. Po mūsų į tą vietą atėjęs su norvegais Dr. Starkus pasiėmė šiuos ligonius globoti. Šie vyrai kažkokiam darbo lageryje netoli Lenz persirgo kartu su norvegais. Po keletos savaitių jie vėl prisijungė prie mūsų grupės Pucke. Starkaus prie jų jau nebebuvo: buvęs pasiūstas gydytoju į karo ligoninę Danzige

Nuo šių metų vasario 6.d. ligi kovo 9d. kovodama su badu ir gindamosi nuo epedėmių pavojaus, pirmoji grupė prabuvo Gans'o lageryje / netoli Lauenburgo, Pomeranijoje/. Ten mirė ir palaidotas prof. Čakstė. Padariusi dar tris sunkias žygio dienas atgal į Danzigo pusę /nes bolševikai pradėjo spausti nuo Lauenburgo/, palikusi pačiam Gans'o Stanevičių /ligonį/ ir pulk. Mačioką, o pakelėje /Lenze/nebepajėgianti eiti ligonista prof. Sruogą, vėliau tėvą su sūnų Darginavičius ir Olovs su Strupe, pagaliau vienam kaime pulk. Masiulį, -ši grupė

kovo 11. d. pasiekė Puck - žvejų uosta Ramaryje ir čia vėl suskilo 12 žmonių: Burgas, Butkus, Baumalis, Čiuberskis, Kriaučiūnas, Kučinskas, Lipniūnas, Mackonis, Pečeliūnas ir Yla pasilieka, nebepajėgdami eiti toliau. Visi kiti išeina, varom / panikos metu nebepasidomėta pasilikančiais / į Danzigo pusę. Pakeliui apšaudymo metu dar atsilieka lt. Ptašinskas, lt. Valenta, mok. Puskunigis, o savo keliu ir Jonas Katinas. Išstarytieji į Danzigą, pergyvenę sunkų jo apgulimą, pagaliau gražinamiatgal į tą patį Stutthofą. Čia prijungiamas ir Dr. Starkus.

Grįžęs Stutthofan miršta šiltine Dr. Germantas.

Fucke pasilikusieji pergyvena pirmąsias dienas ligų ir arešto grasmėje. Suserga šiltine: Peceliūnas, Rimšauskas, Lipniūnas ir Šapalas. Šis pastarasis atsitiktinai prisijungė ties Pucku prie rusų kolonos. / Iš jo patirta, kad sm. juo buvęs Dr. Vokietaitis beviltiškai serga, vėliau gautomis patikrintomis žiniomis jis pasveiko. Lipniūnas ir Šapalas miršta. Rusų karo komendantūra areštuoja Čiuberski, Malinauską, Ylą ir, patardė, paleidžia. Vėliau, atvykus NKVD, areštujamas kap. Buragas / paskungus Vilniaus šydams /, jis išvežamas nežinoma kryptimi.

Prof. Sruoga atrastas leisgyvis Lenze, pergabenamas į Torno ligoninę ir iš ten, pasveikus, pergabenamas į Lietuvą. Pulk. Mačioka rusai paima darbų ir nežinia kur išveža. Lt. Stanevičius aprenngiamas rusų kareivio uniformą, pristatomas žygin ir pagaliau išvežamas į Rusiją. Min. Bredikis ir adv. Kriaučiūnas, susiradę vežimą, patraukia Lietuvos pusėn ir dingsta, kaip į vandenį. Valenta, Ptašinskas, pulk. Masiulis išeina ieškoti savo artimųjų. Dr. Kačinskas po, mėn., išvyksta į Prancūziją. Rimošius ir Yla į vakarus. Kiti pasisklaido, kaip Grygo bitės: Mackonis ir Malinauskas su žaizda širdyje / pirmasis patiria, kad jo žmona žuvo Vilniaus apgulimo metu, antrasis, kad jojo mirė džiova /, inž. Žukauskas su žaizda plačiuose / susirgęs džiova /.

Antrąja grupe iš Stutthofa išėję 11 žmonių, evakuacijos laiką praleidžia taip pat netoli Lauenburga. Ten šiltine sunkiai perserga prof. Jurgutis, slaugomas kap. adv. Noreikos. Juodu, atskirai būdami, paskui išeina savojs keliais. Prieš pat išsilaisvinimą perserga šiltine Mečys-Mackevičius. Einbergs areštuojamas rusų Lauenberge ir išvežamas. Seja išlieka sveikas ir saugus. Pulk. Andrusaitis, stud. Valiukevičius ir Kantvilas pasuka į pietų vakarus. Adv. Kiškis ir pulk. Grudzinskas išeina nežinoma kryptim. Pulk. Liūdžius neseniai atstairanda vakarų Vokietijoje.

Pacią didžiausią Odisejų atlieka gražintieji atgal į Stutthofą. Po Čdynės ir Danzigo kapituliacijos, vokiečiai dar laikėsi Vyslos žiotyse ligi gegužės pradžios. Sics upės kanalais, o gal iš Danzigo Buchtos, pri kurios buvo per pusantro km. pats Stutthofas, kalinių dalis ištempiamą į jūrą. Mūsiškiai buvo baidoke, pririštame lyno prie kito laivo. Vokiečiai apleidę laivą, ketindami jį ir baidoką nuskandinti, bet pasinaudodami naktimi, kaliniai nuplovę lyną, iš paklodžių pasidarę bures ir buvę pririštą netoli Danijos krantų. Bet vokiečiai apsižiūrėję, juos vėjęsi. Prasidėjusi jūrų kova tarp vokiečių ir vakarų sąjungininkų, Švedinai krūtę ir ties kalinių laiveliu. Tik kažkas iš tų pačių kalinių, anksčiau išsigelbėjusių ir esančių Danijos krantuose, išpėjo sąjungininkus, kad viename baidoke esą kaliniai. Vokiečiai buvę nuo to baidoko atskirti ir 11 mūsiškių išgelbėti. Šiuo metu jie visi pergabenti iš Danijos į Švediją. Evakuacijos metu daugelis mūsų darbininkų bus išnirę nuo epečenių ir bado, o dalis nušauti, kaip ir daugelis tų, kurie nebepajėge eiti tolyn. Galutinis aukų skaičius pamaškes žymisi vėliau. Yra išgelbėti sąrašai mūsų tautiečių mirusių iki š. m. sausio mėn. 25 d. Taip pat turime tikslius pirmųjų devynetas mirusių duomenis. Bet šiuo metu jų nėra po ranka.

darbu patikimai, be nuarmėdimo ir be išskaidymo išlaikant į vieningą
 tole lietuvių tautininkų bendruomenę ir bus drausmingi, uolūs bei
 aktingi jos nariai.

LIETUVIŲ SNIU NTU PETAJAI IP AKADEMINI STOVYBIA HAMBURGE.

Lietuvos jaunimas, karo audros sukurių išblaškytas po sve-
 timus kraštus, nepametė vilties ir tikėjimo atstatyti savo val-
 stybę. Jis gerai žino, kad tautai ir tėvynei reikalingi gerai pa-
 siruošę darbininkai, kurie turės atstatyti karo nuteriotą tėvynę.
 Tautai gerai suprasdamas mūsų akademinis jaunimas dar anksti, prieš s
 šių mokslų metų pradžią ėmė klabenti vokiečių universitetų duris-
 vieni norėdami pradėti, antri - testuoti pradėtas ir dėl karo pertrauk-
 tas studijas.

Visos mūsų neorganizuoto jaunimo dėtos pastangos iš pradžių
 ėjo niekais, nes vokiečiai atsakydavo, kad svetimšaliai į vokiš-
 kus universitetus nebūsią priimti. Tokie vokiečių atsakymai daug
 ką suklaidino, kitiems dėl visos eilės gautų neigiamų atsakymų iš
 viso praėjo noras rūpintis bet kuriomis studijomis. Vėliau įvairiose
 se vietose kilo visa eilė sumanymų steigti savus universitetus, ta-
 ciau ir šis sumanymas ne visur teigiamą atbalsį rado. Panaši idėja
 kilo ir Hamburge, tik šiek tiek nuo kitų skyrėsi tuo, kad ieškota
 galimybių įsteigti universitetą ne kurios nors atskiros Pabaltės
 tautos, bet visų trijų drauge, - tai yra Pabaltės universitetą, kuria-
 me galėtų sutilpti visų trijų Pabaltės tautų emigracijoje esantis
 akademinis jaunimas. Tai idėjai įgyvendinti pirmiausia rasta UNRRA
 ir vietinės karinės valdžios pritarimas. Pasitarimuose atitinkamų
 organų visuomet būdavo pabrėžiama, kad ta mokslo institucija turė-
 tų aptarnauti anglų valdomoj zonoj gyvenančius pabaltiečius. Pra-
 dėtas darbas ėjo prekin. Pati Pabaltės universiteto idėja subrendo
 Hamburge prie tenykštės UNP'A gyvuojancioje Pabaltės tautų sek-
 cijoje, kurioje yra atstovaujamos visos trys Pabaltės tautos. Lietu-
 vių atstovai yra filos. lic. advokatas Vincas Misulis, ir b. Lazdi-
 jų gimnazijos direktorius Antanas Masionis. Pabaltės universiteto
 idėjai realizuoti buvo padėta daug darbo ir pastangų. Švietimo sek-
 cija iš karto dirbo viena, latvių ir estų profesorių, ypatingai en-
 gingo latvių prof. Gultinio padėdama. Buvo kviečiami į darbą šie
 mūsų profesoriai: M. Biržiška, J. Graugrokas, Pazinas, Stankevičius,
 Ciurlys, docentai: Stonkus, Žakevičius ir kiti.

Mūsų profesoriams dalyvaujant, buvo išrinkta organizacinė Pa-
 baltės universiteto komisija, į kurią lietuvių profesūra savo atsto-
 vu išrinko prof. Stankevičių ir pavaduotoju advokatą Vincą Misulį.
 Taip pat buvo išrinkta technikinė komisija, kurios tikslas parū-
 pinti patalpas ir kitas ūkines priemones. Į šią komisiją lietuvių
 atstovu išrinktas advokatas Jonas Montvila. Realėjant universiteto
 kūrimo darbui, teko ieškoti daugiau talkininkų. Sudaryta provizo-
 rinė lietuvių studentų atstovybė. Lietuvių studentų atstovybė Hamburge
 yra prisiglaudusi Komiteto patalpose. Ten dažniausiai būd vienas
 atstovybės narys, kuris duoda reikalingas informacijas besikreipian-
 tiems studentams. Pats universiteto kūrimo darbas tęsiamas Karl
 Muck Platz Deutscher Ring stovykloje, Pabaltės komiteto kambaryje
 Nr. 166. Studentų atstovybė iki šiam laikui yra užregistravusi 72
 studentą ir 24 doktorantus. Profesūros ir viso mokomojo personalo
 turima apie 174 asmenis.

Vokiečių universitetai iki šiam laikui mūsų studentų nepriimi-
 nėjo, bet pastaruoju metu, anglų karinei valdžiai patvarkius, an-
 glų valdomoj zonoj, į dešimtį vokiečių aukštųjų mokyklų, bus priimta
 478 Pabaltės studentai. Galutinas studentų paskirstymas į minėtas
 vokiečių aukst. mokyklas Pabaltės švietimo sekcijos nutartas pada-
 ryti Detmolde.

singas žinias, anketose rašo, kad išleido mokslo pateisinamus dokumentus turi, o tikrėnybėje jų nėra. Vokiečių universitetai pateisinamų dokumentų reikalauja. Nesant galimybių susisiekti ir patikrinti visų dokumentų, galima padaryti žalą kitiems studentams ir nestoti gautų vietų vokiškuose universitetuose. Visokias anketas reikia pildyti labai tiksliai ir teisingai.

Prieš savaitę anglų karinė vadovybė principiniai leido organizuoti Pabaltės akademinį lagerį, kuriame ir turėsime Pabaltės universitetą.

Tą pačią dieną universiteto organizacinės komisijos posėdy buvo nustatyta organizuoti 8 fakultetus, būtent: 1/ Filosofijos -- su filosofijos, istorijos, lingvistikos, teologijos skyriais, 2/ Medicinos fakultetas su medicinos ir endotologijos skyriais, 3/ Chemijos fakultetas su chemijos, cheminės technologijos ir farmacijos skyriais, 4/ Architektūros ir statybos fakultetas su architektūros ir statybos skyriais, 5/ Inžinerijos fakultetas su mechanikos, elektrotechnikos skyriais, 6/ Gamtos -- Matematikos fakultetas su gamtos matematikos skyriais, 7/ Žemės ūkio fakultetas su agronomijos, miškininkystės, kultūrtechnikos ir veterinarijos skyriais ir 8/ Teisių fakultetas su teisių ir ekonominiu skyriais.

Kiekvienam fakultetui sudarytos pakomisijos po vieną atstovą iš visų trijų tautų mokomojo personalo. Pakomisijų užduotis nustatyti fakulteto skyrius ir dėstomas juose disciplinas, be to, numatyti kiekvienai disciplinai mokomąjį personalą. Jei kuriam dalykui dėstyti atsirastų lektorių iš visų trijų tautų, tai dalykas kiekvienos tautos studentams galėtų būti dėstomas tokia programa ir toje apimtyje kaip tėvynėje. Jei tačiau lektorių nebūtų vienas, ar visai nebūtų, fakulteto komisija turėtų pasisakyti ir dėl numatomo dėstyt dalyko programos ir lektoriaus. Komisijos gali keptuoti reikalingus žinovus. Įsteigtas provizorinis universiteto sekretoriatas ir ūkio skyrius.

Yra vilties, kad Pabaltės universitetas ir akademinė stovykla/ pradės veikti pačioje 1946 metų pradžioje.

LIETUVIŲ STUTTHOFO KACETININKŲ LIKIMAS.

Tuoju po lenkų-vokiečių karo /1939/ įsteigtame Stutthof KZ lageryje, kartu su lenkų kariais ir civiliais, atsiduria dalis ir Viiniaus lietuvių. Atsiskaitant su Klaipėdos lietuviams, vokiečiai ir jų čia atgabena. Per Tilžės-- Marienburgo kelėjimus praėjęs, į Stutthofą petenka ir Klaipėdos Direktorijos p-kas Simonaitis. / Apie jį mes buvome dažnai klašinėjami/. Vėliau jis išvežtas į Dachau.

Kokie ir kiek tų mūsų tautiečių čia pradžioje yra buvę, nėra žinių, nes per pirmus pora metų nevesta jokios registracijos. Nuo registracijos pradžios ligi mūsų atvykimo, lietuvių mirčių būta arti šimto. /Mes buvome įregistruoti 22-me tūkstantyje bendro skaičiaus/. Sprendžiant iš lietuviškų mundurų ir milinų, kurios radosi mirusiųjų rūbų sandelyje arba buvo devimos senųjų kalinių, Stutthofe būta ir mūsų karių, greičiausiai belaisvių iš lietuviškosios rusų armijos.

Is 46 inteligentų grupės /vilniškių, kauniškių, marijampoliškių ir vieno siauliečio/, atvykšios į Stutthofą kovo 25 d. 1943 m. per pirmas penkias savaites mirė 9: mjr. Puodžius,

SVARBESNIAI POLITINIAI VYKIAI LAPKRIČIO MĖN. ANTOJE PUSĖJE.

Lapkričio jau septintas mėnuo po karo su vokiečiais užbaigimo ir ketvirtas po karo veiksmų sustabdymo Toluose Rytuose. Kadangi karas ėjo visame pasaulyje ir kadangi tiek karo, tiek pokarinių laikais atsirado daug opių ir painių klausimų, kuriuos greit išrišti negalima, lapkričio mėn. esį laug kur pasaulyje vyko įvairiausių gincų, kurių dalis bandyta rišti ginklu, antra dalis -- kitais būdais. Vadinasi ramybės ir taikos pasaulyje vis dar nebuvo.

Iš antros eilės stambesnių pasaulinių įvykių pažymėtini kruvini neramumai Palestinoje ir Indijoje. Minimoje šalyje jau nuo senatviros opos, kurias nelengva pašalinti, lapkričio mėn. antroje pusėje šie neramumai buvo, pasakytume, „normalūs“, t.y. nebuvo ypatingai dideli, ir juose nepasireiškė naujų tendencijų.

Nedideliu dalyku reikia laikyti ir jau besibaigiančius neramumus Javoje /Olandų Indija/, kur vietiniai gyventojai, kaip atrodo, priėjo prie japonų ginklų ir bandė priešintis ten pasiūstai britų kariuomenei. Sukilėliai teigė, kad jie nenori ateity matyti grįžtančius į Javą olandų. Nežiūrint į tai, kad sukilėliai teigė kovoję su olandais anglai pasiuntė prieš juos savo kariškus dalinius, pareikšdami, kad dabar britai atsakingi už ramybę toje šalyje. Didžiaja dalimi sukilimas jau numalšintas.

Pasaulinės politikos centre, kaip buvo, taip ir pasiliko kova tarp demokratinių pagrindais besitvarkančių anglosaksų vadovaujama valstybių iš vienos pusės ir totalinės komunistinės Rusijos iš antros. Šios valstybės neseniai buvo sąjungininkės, formaliai jos tokios ir dabar tebėra ir kovojo prieš bendrą priešą, bet jau tuomet buvo aišku, kad jų vidaus santvarkos per daug skirtingos ir kad jų siekiniai nesutampa. Visuomenei šitai vaizdžiai buvo pademonstruota, sušaukus sąjungininkų užsienių reikalų ministrų konferenciją. Joje nesusitarta; joje paaiškėjo tai, kas žinovams ir anksčiau buvo aišku, būtent: rusų ir anglosaksų siekiniai nesuderinami. Tai buvo pirmas diplomatinis kovos tarp „sąjungininkų“ etapas. Lapkričio mėn. ši kova buvo tęsiama. Ji ir toliau pasiliko diplomatinė kovų ribose, nors ir kiek pakeitė savo pobūdį daugelio anglosaksų valstybės vyrų lapkričio mėn. pasakytas kalbas, galima vadinti „atominės bombos diplomatija“; tarp abiejų režimų skirtumai tiek išryškinti, tiek dažnai buvo minimas jų nesuderinimas ir pagaliau taip nepaslėptai grasinta atominė bomba.

Iki pastarųjų dienų nei viena pusė nedarė nuolatų, galima pasakyti net daugiau: kai kur prasidėjo kruvinos kovos. Pav., buvo pralietas kiek amerikiečių kraujas, kada keliąnt Amerikos karo laivais Čankaičko kariuomenei į tas Mančžiurijos sritis, kurias apleido rusų kariuomenė, kinų komunistai pradėjo šaudyti. Rusai buvo ištikimi išbandytiems savo kovos metodams: jie pasitraukė, bet paliko savo žurnus ir šiemis išėkė šauti į Čankaičko kariuomenę ir į amerikiečius. Šiuose įvykiuose lyg ir nebūtu nieko naujo: rusai elgiasi taip, kaip jie elgėsi visur ir visuomet. Nauja tikta, kad rusai išdrįso pavartoti, kad ir užmaskuotą savo ginklą prieš vakarykščius sąjungininkus.

Gana reikšmingi įvykiai konstatuoti ir Irano /Persijoje/: šio krašto štaurėje vyksta nukreiptas prieš Irano vyriausybę, matyt, Maskvos sudirguotas sukilimas; rusai nesutinka įleisti į šią sritį vyriausybės kariuomenės sukilimui malšinti. Ši pasaulio vieta anglosaksams, ypačingai anglams, labai opi.

Britai neseniai įteikė Rusijai notą, kurioje buvo pasakyta, kad Sovietų kariuomenės vadovybės nuleidimas patsams malšinti sukilimą Persu Azerbeidžane yra, jų manymu, „vien vietinių organų

neapsižiūrėjimas ar nedisciplinotumas? Lapkričio mėn. 29 d. rusai savo fotoje Irano vyriausybei pareiškė, kad jei persai siųs savo kariuomenę į Azerbeidžaną sukilimui malšinti, rusai turės nusiųsti į Persiją daugiau kariuomenės. Ryšium su ta nota Persų pasiuntinys tą pačią dieną aplankė prezią. Trumaną. Anglijoje ir Amerikoje dėl Persijos įvykių jaučiamas didelis susirūpinimas.

Labai reikšmingi yra anglų užsienio reikalų ministerio Bevino ir JAV prezid. Trumano paskutinėm lapkričio mėn. dienom padaryti pareiškimai. Bevinas parlamente pareiškė, kad ar Rusija turi įtarimą ar ne, jis stengsis užmegsti glaudesnius ryšius su Anglijos kaimynais. Prezid. Trumanas pasakė spaudos konferencijoje, kad jis laiko nereikalingais 'trijų didžiųjų', t.y. Trumano, Atlee ir Stalino, pasimatymus. Visi tarptautiniai klausimai, esą, turi būti sprendžiami naujoje Tautų Sąjungoje. Senoje Tautų S-ga, jo manymu, griuvo dėl to, kad greta jos buvo per daug konferencijų. Be to jis pareiškė, jog daug kas Amerikoje yra įsitikinęs, kad Rusiją taikos išlaikyme nedalyvaus ir kad jos politika privesianti prie karo. Jei ir viena ir antra pusė kietai laikose, matyt ir vieni ir kiti laiko save stipriais. Anglosaksų galybė aiški: didelė gerai apginkluota sausumos kariuomenė, didžiuliai oro ir jūros laivynai, pramonės ir iš viso ūkio neabejotinas pranašumas. Šiais požiūriais Rusija su anglosaksais negali lygintis. Jos politikai tą žino. Jei jie kietai laikosi, kuo nors jįeremiasi. Atrodo, kad iš vienos pusės jie pasitiki nemaža ir pusėtinai apginkluota savo sausumos kariuomene, iš antros tiki į pasaulinę revoliuciją. Iš to jie tikisi daug laimėti

Daug vilčių rusams davė neseniai įvykę prancūzų rinkimai: ten jiems pavyko praveisti į parlamentą beveik trečdalį savo šalininkų. Kadangi komunistai aktingesni už kitų partijų žmones, tokį komunistų skaičių prancūzų parlamente rusai pagrįstai leikė reiškiniu. Tačiau jų nusiminimui kiek didesnę aktingumą parodė ir kitos partijos ir ypatingsi de-Gaulio šalininkai.

Jau kiek anksčiau per rinkimus komunistai buvo pralaimėję Vengrijoje. Pastaromis dienomis įvykusiųose rinkimuose į Austrijos parlamentą komunistams teko vos 2 % visų vietų. Tai jau labai didelis jų politikos nepasisekimas.

Ar pastarieji įvykiai paveiks politikus, ir jie pradės daryti nuolaidas, parodys ateitis. Siuo metu mes turime konstatuoti, kad abi kovojančios pusės laikose savo senų tradicijų bei kovos būdų ir į nuolaidas nelinksta: rusai vykdo savo išbandytą vidaus ir užsienio politiką, kuri visai nepriimtina anglosaksams, o pastarieji bando konkretizuoti tą pokarinio pasaulio sutvarkymo planą, apie kurį jie seniai kalba ir kurio įgyvendinimas yra pagrindinė jų politikos linija. Šia kriptimi eina ir 51 tautos atstovai, kurie neseniai susirinko Londone pasaulinės organizacijos kūrimo, pasiruošiamiesiems darbams'.

Mums, lietušiams, labai nemalonai praskambėjo Švedijos užsienių reikalų ministerio neseniai pasakyti žodžiai, esą 'politika, kuri bazuojasi Pabaltės tautų nepriklausomybe, yra gryniausia iliuzija'. Jis šitą pasakė rusams 2 700 buv. vokiečių karių, o jų tarpe 155 pabaltiečius. Visuomenei prieš tai kietai užprotestavus ir išduodamiems paskelbus bado streiką, švedų vyriausybė savo nusistatymą pakeitė: minėtų asmenų jie rusams bent siuo metu neišduos.

LAISVĖS LAISVĖS LAISVĖS

Dalė Putvinskienė (dov. min. Stasio Putvinskio žmona), parašė laišką savo gimnazičiai Amerikoje. Laiške pranešama, kad ji su 5 vaikais gyvena Jaku+sko srity prie Lenos šločių ir dirba "tribzavos". Apie vyrą, Stasi Putvinski, ji nieko nežino.

Wursienė (ilelėy+ė) parašė laiška Devenienai, iš Ameriką. Laiške rašoma, kad 1941 m. iš Lietuvos į Sibirą išvežtųjų tremtinių gyvenimas pastaruoju laiku pagerėjo. Jiems dabar sakoma, kad jie greitai galės grįžti į Lietuvą. Jos teigimu "daugybė naujokų", kurie dabar atvežami, vergsta taip pat, kaip savo laiku vargo pirmiau atvežtieji.

K R O N I K A.

LIEUVIŲ SAJUNGOS VALDYBA PERKĖLĖ SAVO BUSVINĖ

iš Wuerzburgo į Detmoldą (Lippe). Valdžios ir centro kontoros patalpos - (21) Detmold, Hermannstr. 57 ir Bahnhofsstr. 6. Adresas korespondencijai: Lithuanian Association (21) Detmold (Lippe) Bahnhofsstr. 6.

LANKĖS UNRA-os atstovai.

Atsakingi UNRA-os pareigūnai buvo atvykę į Detmoldą. Jie domėjosi ir lieuvių švietimo reikalais.

ĮKURTA WIESBADENO LIEUVIŲ SAJUNGOS APYGARDA.

Š.m. lapkričio mėn. 17 d. Hanau-stovykloje įvyko Gross Eesseho ir gretimų Lie+. Sajungos atstovų susitikimas, kuriame nutarta įkurti amerikiečių okupacinės zonos šiaurinės dalies apygardą su centru Wiesbadene. Išrinkta valdyba, rev. komisija ir garbės teismas.

LIEUVIŲ SAJUNGOS APYGARŲ ATSTOVŲ KONFERENCIJA.

Š.m. lapkričio mėn. 20-22 d. Wiesbadene įvyko pirmoji lieuvių Sajungos apygardų atstovų konferencija. Sairinko visų apygardų atstovai, išskyrus Schleswig - Holsteino, Oldenburgo ir Muencheno apygardas.

Konferencijos pradžioje lieuvių S-gos pirmininkas prof. J. Krikščiūnas painformavo apie S-gos uždavinius, sudirbtus ir dirbamus darbus (spygerdų atstovai gavo to pranešimo tekstą) švietimo skyriaus vedėjas dipl. teisin. Zidonis padarė pranešimą švietimo reikalais: apygardų atstovai informavo apie padėti vietoje.

Plačiausia konferencijoje reaguoti organizaciniai S-gos reikalai. Apertas jos perorganizavimo planas: apsvaryti nauji iša'ai. Kokiais pagrindais veiks perorganizuota lieuvių S-ga? atpasakio šio šio. Šiandien vedamajame apie kitus konferencijoje svarstytus dalykus parašysime kitame šio šio. Šiandien numeryje.

PAIGIAMS LIETUVIŲ SAJUNGOS APYGARDŲ KŪRIMAS.

Jau nuo senesnio laiko veikė šios Lietuvos S-gos apygardos: Sobieswig - Holštaino (centras "Neumünster"), Hanoverio Oldenburgo, Huencheno, Buarternbergo (centras "Webbinghen"). Lapkričio mėn. pradžioje suorganizuavo Wuerzburgo ir Wiesbadeno apygardas; numatyta Regensburgo apygarda - kol kas nesuorganizuota. Laikina apygardos valdybės pareigas eina šia vietinio skyriaus valdyba. Artimiausioj atity įvyks Regensburgo apygardos skyrių atstovų suvažiavimas, kuris išrinktą valdybą ir aptars kitus aktualius klausimus. Austrijoje numatyta suorganizuoti 10-tą apygardą. Dėl susisiekinio sunkumų jos kūrimas kiek nusitąs.

IŠ LIETUVOS PADANGĖS.

Vilniaus radijas praneša, kad š.m. spalio mėn. Kiune įvyko architektų konferencija, kurios pasakoje įkurta Architektų Sąjunga. Į Valdybą išrinkti šie asmenys: Lukošaitis, Kumpis, Stulginskas, Šešmulevičius ir Bielinskas. Sąjunga paskelbė konkursą Vilniaus miesto rekonstrukcijos projektui paruošti. Pagal tą projektą senoji Vilniaus architektūra turi būti išryškinta. Numatoma statyti eilę naujų pastatų: operos, dramos ir vyriausybės rūmai. Linant minimų architektų nusišaltymui, "Kaunas turi būti vienas iš gražiausių miestų Europoje."

Kaune atstatoma besitraukiančių iš Lietuvos vokiečių sugriauta elektrinė.

Lapkričio mėn. paskutinėmis dienomis Kaune įvyko rašytojų susirinkimas. J ne savo kurinius skaitė: P. Cvirka, S. Ciurnienė, A. Venclova, Churginas, Ljepinonis, Remeis, A. Vienuolis ir A. Las-tas. S. Ciurlionienė skaitė fragmentus iš savo naujai parašytos dramos "Mūsų jėgja", kuri iškeliami valstiečių vargai, o A. Venclova eilėraščius, kurie skirami "tautų vadui Stalinui".

Ryšium su ateinančių metų pradžioje numatytais rinkimais prasidėjo agitacija: įvairiose apskrityse šaukiami susirinkimai, kuriuose nagrinėjama Sovietų Sąjungos konstitucija ir rinkimų išaltymas. Kaip praneša Vilniaus radijas, Rokiškio apskrity "seminarus" jau išklause 12 000 "darbo valstiečių". Labiausia agitacijoje pasižymėjo Chnielauskas iš Rokiškio ir Jurevičius iš Juodupės.

GAUTA ŽINIŲ IŠ SVEDIJOS APIE LITV. STUMTIKŲ KŪRIMUS.

Iš Lietuvos Agalioto ministerio Švedijoje p. Gylio neseniai gautas laiškas, kuriame rašoma, kad dabar Stockholme gyvena 12-ka litv. chofiečių, jų tarpe Šterkus ir Kazlauskas (gydytojai). Kitos pavardės neminimos.